

שיתוף ידע בקרב מורים (מאמר קצר)

חגית מישר-טל

מכון טכנולוגי חולון

hagitmt@hit.ac.il

טניה דדון-צור

האוניברסיטה הפתוחה

taniadadoun@gmail.com

Knowledge Sharing among Teachers (Short paper)

Tania Dadoun-Zur

The Open University of Israel

Hagit Meishar-Tal

HIT – Holon Institute of
Technology

Abstract

Knowledge sharing and receiving processes are an integral part of any learning environment. In the field of education, the dissemination of teachers' knowledge is described in the literature as one of the most efficacious sources of learning for teachers. This study examined knowledge sharing and receiving practices among teachers in Israel, highlighting the difference between their tendency to share and receive knowledge in school versus online. The results of the study are based on questionnaire responses provided by a sample of 30 teachers who teach in the public school system in Israel. Results indicate that despite all of the technological means at their disposal, teachers in Israel share more knowledge at school than online. A gap was found between teachers' positive attitude toward sharing and their actual sharing practices. Furthermore, it was found that both at school and online, the motive to share was a pro-social, altruistic one.

Keywords: teachers, knowledge sharing, knowledge receiving, community of practice.

תקציר

תהליכים של שיתוף וקבלת ידע מהווים חלק אינטגרלי בכל מרחב של למידה. בהקשר החינוכי, הפצה וחשיפה של ידע בקרב מורים מתוארת בספרות המקצועית כאחד ממקורות הלמידה היעילים ביותר בעבור מורים. מחקר זה בחן את נושא שיתוף וקבלת ידע בקרב מורים בישראל, בדגש על השוואה בין נטייתם לשתף בידע ולקבלו בבית הספר לעומת נטייתם לשתף ולקבל ידע באופן מקוון. תוצאות המחקר מבוססות על מדגם של 30 מורים המלמדים בבתי-ספר בישראל אשר השיבו על שאלון. נמצא כי למרות כל האמצעים הטכנולוגיים הקיימים לרשותם, מורים בישראל משתפים יותר בידע בבית הספר, מאשר באופן מקוון. נמצא פער בין העמדה החיובית של מורים כלפי השיתוף ובין הרגלי השיתוף בפועל. כמו כן נמצא כי המניע לשיתוף הוא אלטרואיסטי, פרו-חברתי הן בבית הספר והן באופן מקוון.

מילות מפתח: מורים, שיתוף ידע, קבלת ידע, קהילת פרקטיקה.

מבוא

תהליכים של שיתוף וקבלת ידע מהווים חלק אינטגרלי בכל מרחב של למידה, הן ברמה האישית והן ברמה הקבוצתית. בהקשר החינוכי, הפצה וחשיפה של ידע בקרב מורים (dissemination) מתוארת

בספרות כאחד ממקורות הלמידה היעילים ביותר בעבור מורים (Brazelton & Gorry, 2003; Dixon et al., 2014; Lin et al., 2008). לדברי Collinson (2004), שיתוף ידע בקרב מורים נתפס כדרך יעילה לשיפור דרכי ההוראה בכיתה, כמו גם כאמצעי לשיפור מיומנויות פרופסיונליות. גם במחקר של Boyle et al. (2005), נמצא כי מורים דיווחו כי הפעילויות המועדפות ביותר להתפתחות מקצועית לטווח הארוך הן צפייה בעמיתים ושיתוף ידע (Darling-Hammond & Brazelton & Gorry, 2003; Darling-Hammond & McLaughlin, 1995; Dennis, 2015; Dixon et al., 2014; Hew & Hara, 2007; Hodgkinson & Hodgkinson, 2003; Hofman & Dijkstra, 2010; Lin et al., 2008; Martin & McGrevin, 1990; Tseng & Kuo, 2014). לדברי Hofman & Dijkstra (2010), כאשר מאפשרים למורים לעבוד יחד בקבוצות השווים, לשתף בחומרי ההוראה שלהם ולהיעזר האחד בשני בתכנון ופיתוח השיעורים הם מדווחים על שיפור משמעותי יותר במוטיבציה לעבודה (ראו גם: Voltz et al., 2010; Lin et al., 2008).

הצורך של מורים בהפצה וחשיפה לידע של מורים אחרים חשוב במיוחד נוכח העובדה שעבודת ההוראה מאופיינת באופן אינהרנטי במה Collinson (2004) מכנה בדידות מקצועית, היינו מקצוע שהעובד בו חש מבודד מעמיתיו למקצוע (Darling-Hammond & McLaughlin, 1995; Dussault et al., 1999). ניתן להניח כי דווקא מורים יטו להיעזר במרחב הטכנולוגי והוירטואלי ככלי מרכזי שמאפשר להם שיתוף ידע מהיר ואפקטיבי במציאות העכשווית.

המחקר ביקש לברר את מידת השיתוף והקבלה של ידע וחומרי הוראה בקרב מורים בישראל, בדגש על השוני שמתרחש בין בית הספר ובין המרחב המקוון.

שאלות המחקר ומתודולוגיה

המחקר ביקש לבחון עד כמה מורים בישראל נוטים לשתף ולקבל ידע וחומרי הוראה במסגרת בית הספר לעומת המרחב המקוון. המחקר התמקד בשלוש שאלות מרכזיות:

1. האם קיים הבדל בין נטיית המורים לשתף ולקבל ידע וחומרי הוראה במרחב הממשי לעומת במרחב הוירטואלי?
2. מהו הקשר בין עמדותיהם של מורים על שיתוף וקבלת ידע ובין התנהגותם בפועל?
3. האם יש שוני בסוגי המניעים שמדברנים מורים לשתף בידע בשתי קהילות הפרקטיקה הנידונות?

לצורך בחינת שאלות המחקר נבנה שאלון עמדות והרגלי שיתוף וקבלת חומרי הוראה של מורים בבית הספר ובמרחב המקוון. השאלון פורסם הן בשני בתי ספר יסודיים במרכז תל-אביב והן בקבוצות מורים בפייסבוק. כלל המשיבים נדגמו למחקר על בסיס התנדבותי ואנונימי.

השאלון כלל פרטים דמוגרפיים, שכללו מין, גיל, ותק, תחום ומקום עבודה עקרי. החלק השני של השאלון כלל 42 היגדים אותם דרגו המשיבים על סולם ליקרט. 20 היגדים בחנו את תדירות השיתוף והקבלה של ידע וחומרי הוראה בקרב מורים בבית הספר ובמרחב המקוון. 22 היגדים בחנו עמדות ומניעים לשיתוף חומרי הוראה.

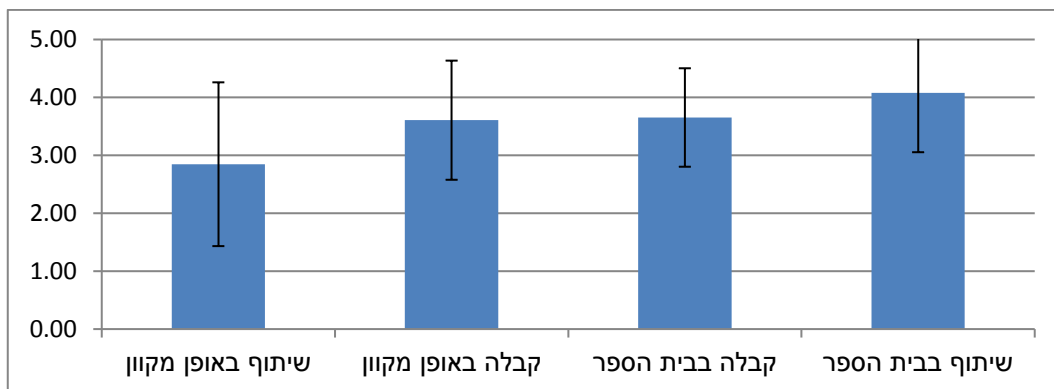
אוכלוסיית המחקר כללה 30 מורים מתל-אביב ואזור המרכז, מתוכם 73% נשים, ו-27% גברים; הגיל הממוצע עמד על 39 שנים ($SD = 9.44$) וממוצע שנות הניסיון בהוראה היה 12 שנים ($SD = 9.55$). 77% מהמשיבים מלמדים בבית ספר יסודי ו-23% בחטיבת ביניים או תיכון.

ממצאי המחקר

הבדל בין נטיית המורים לשתף ולקבל ידע וחומרי הוראה בבית הספר לעומת במרחב הוירטואלי

20 היגדים תיארו הרגלי שיתוף וקבלת ידע של מורים: שיתוף ידע עם עמיתים בבית הספר, קבלת ידע מעמיתים בבית הספר, שיתוף ידע עם עמיתים באופן מקוון, וקבלת ידע מעמיתים באופן מקוון.

נמצא כי (איור 1) א. מורים משתפים בידע ובחומרי הוראה עם עמיתים בבית הספר לעיתים קרובות ($M = 4.08, SD = 1.02$); ב. מורים מקבלים ידע וחומרי הוראה מעמיתים בבית הספר לעיתים ($M = 3.65, SD = .85$); ג. מורים מקבלים ידע וחומרי הוראה מעמיתים באופן מקוון לעיתים ($M = 3.61, SD = 1.02$); ד. מורים משתפים בידע ובחומרי הוראה עם עמיתים באופן מקוון לעיתים רחוקות בלבד ($M = 2.85, SD = 1.41$). ה. לפי מבחן t , מידת שיתוף הידע של מורים עם עמיתים בבית הספר הייתה גבוהה יותר באופן מובהק ממידת שיתוף הידע עם עמיתים באופן מקוון [$t(29) = 5.336, p \leq .000$].

איור 1. שיתוף ידע עם עמיתים וקבלת ידע מעמיתים בבית הספר ובאופן מקוון

קשר בין עמדות מורים על שיתוף וקבלת ידע מעמיתים ובין התנהגותם בפועל

לבדיקת הקשר בין עמדות המורים על שיתוף וקבלת ידע ובין שיתוף וקבלת ידע בפועל נערך מבחן פירסון לבדיקת מתאם בין משתנים. א. נמצא קשר מובהק בין עמדות המורים על קבלת ידע וחומרי הוראה מעמיתים ובין התנהגותם בפועל בבית הספר ($r = .469, p < .010$). ככל שעמדותיהם של מורים על קבלת ידע חיוביות, כך הם מקבלים יותר ידע מעמיתים בבית-הספר. ב. נמצא קשר מובהק בין עמדות המורים על קבלת ידע וחומרי הוראה מעמיתים ובין התנהגותם בפועל באופן מקוון ($r = .655, p \leq .000$). ככל שעמדותיהם של מורים על קבלת ידע חיוביות, כך הם מקבלים יותר ידע מעמיתים באופן מקוון. ג. לא נמצא קשר מובהק בין עמדות על שיתוף ידע עם עמיתים ובין התנהגות המורים בפועל בבית הספר או באופן מקוון.

סוגי המניעים לשיתוף ידע עם עמיתים

לבדיקת מניעים לשיתוף ידע עם עמיתים (אלטרואיסטי מול מוניטין), התבקשו המורים להביע הסכמתם עם היגדים בנושא מניעים אפשריים לשיתוף ידע. נמצא כי מורים מסכימים הן עם אמירות המתארות מניעים אלטרואיסטיים לשיתוף ידע וחומרי הוראה עם עמיתים ($M = 3.58, SD = .97$), והן עם כאלה המתארות מניעים לשיפור המוניטין המקצועי ($M = 3.31, SD = .72$). לא נמצא הבדל מובהק בין שני המניעים.

לבדיקת הקשר בין מניע אלטרואיסטי ובין שיתוף ידע בפועל נערך מבחן פירסון לבדיקת מתאם בין משתנים. א. נמצא קשר מובהק בין מניע אלטרואיסטי של מורים לשיתוף בידע עם עמיתים ובין מידת השיתוף שלהם בפועל עם עמיתים בבית הספר ($r = .368, p < .050$). ככל שמורים מדווחים על רצון גבוה לעזור למורים אחרים באמצעות שיתוף הידע וחומרי ההוראה שלהם, כך הם משתפים ביותר ידע עם עמיתים בבית הספר. ב. נמצא קשר מובהק וחזק בין מניע אלטרואיסטי של מורים לשיתוף בידע עם עמיתים ובין מידת השיתוף שלהם בפועל עם עמיתים באופן מקוון ($r = .619, p \leq .000$). ככל שמורים מדווחים על רצון גבוה לעזור למורים אחרים באמצעות שיתוף הידע וחומרי ההוראה שלהם, כך הם משתפים יותר באופן מקוון. ג. לא נמצא קשר בין תפיסת המורים שכאשר הם משתפים בידע ובחומרי הוראה שלהם הם נתפסים כמקצועיים יותר, ובין מידת השיתוף שלהם בפועל, בשני המרחבים.

דיון ומסקנות

מטרת מחקר זה הייתה לבחון את מידת השיתוף והקבלה של ידע וחומרי הוראה בקרב מורים בישראל, בדגש על השוני בשיתוף בין קהילות פרקטיקה חינוכיות ממשיות (בית הספר) ובין קהילות פרקטיקה חינוכיות ווירטואליות (אתרי מורים במרחב המקוון). המחקר בירר את טיב הקשרים שמתקיימים בין עמדות מורים ביחס לשיתוף וקבלת ידע ובין התנהגותם בפועל, כמו גם, את המניעים האפשריים לשיתוף בידע עם עמיתים.

מחקר זה מצא כי למורים בישראל יש נטייה לשתף בידע ולקבלו מעמיתים בבית הספר יותר מאשר במרחב הווירטואלי. נמצא קשר מובהק בין עמדות חיוביות על קבלת ידע מעמיתים ובין התנהגות בפועל, אולם לא נמצא קשר בין עמדות חיוביות לגבי שיתוף ידע עם עמיתים ובין התנהגות שיתופית בפועל. נמצא קשר בין שיתוף ידע בפועל ומניעים פנימיים ואלטרואיסטים, ולא נמצא קשר בין שיתוף ידע בפועל ומניעים חיצוניים כגון יוקרה מקצועית ומוניטין.

לאור ממצאי המחקר כי מורים בישראל מרביתם לשתף בידע בעיקר בקהילות פרקטיקה ממשיות (בית הספר), ייתכן ויש גם מקום לבחון את מדיניות משרד החינוך ביחס להענקת תמריצים למורים אשר יבחרו לשתף בידע גם במסגרת קהילות פרקטיקה וירטואליות, שכן הדבר יאפשר להרחיב ולעבות את מאגר המידע הקולקטיבי שקיים עבור מורים בישראל.

רשימת מקורות

- Boyle, B., While, D., & Boyle, T. (2004). A longitudinal study of teacher change: what makes professional development effective?. *Curriculum Journal*, 15(1), 45-68.
- Brazelton, J., & Gorry, G. A. (2003). Creating a knowledge-sharing community: if you build it, will they come?. *Communications of the ACM*, 46(2), 23-25.
- Collinson, V. (2004). Learning to share, sharing to learn: Fostering organizational learning through teachers' dissemination of knowledge. *Journal of Educational Administration*, 42(3), 312-332.
- Darling-Hammond, L., & McLaughlin, M. W. (1995). Policies that support professional development in an era of reform. *Phi delta kappan*, 76(8), 81-92.
- Dennis, C. A. (2015). Blogging as public pedagogy: creating alternative educational futures. *International Journal of Lifelong Education*, 34(3), 284-299.
- Dixon, F. A., Yssel, N., McConnell, J. M., & Hardin, T. (2014). Differentiated Instruction, Professional Development, and Teacher Efficacy. *Journal for the Education of the Gifted*, 37(2), 111-127.
- Dussault, M., Deaudelin, C., Royer, N., & Loiselle, J. (1999). Professional isolation and occupational stress in teachers. *Psychological reports*, 84(3), 943-946.
- Hew, K. F., & Hara, N. (2007). Knowledge sharing in online environments: A qualitative case study. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(14), 2310-2324.
- Hodkinson, P., & Hodkinson, H. (2003). Individuals, communities of practice and the policy context: School teachers' learning in their workplace. *Studies in continuing education*, 25(1), 3-21.
- Hofman, R. H., & Dijkstra, B. J. (2010). Effective teacher professionalization in networks?. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 1031-1040.
- Lin, F. R., Lin, S. C., & Huang, T. P. (2008). Knowledge sharing and creation in a teachers' professional virtual community. *Computers & Education*, 50(3), 742-756.
- Martin, K., & McGrevin, C. (1990). Making mathematics happen. *Educational Leadership*, 47(8), 20-22.
- Tseng, F. C., & Kuo, F. Y. (2014). A study of social participation and knowledge sharing in the teachers' online professional community of practice. *Computers & Education*, 72(C), 37-47.
- Voltz, D. L., Sims, M. J., & Nelson, B. P. (2010). *Connecting teachers, students, and standards: strategies for success in diverse and inclusive classrooms*. Alexandria, VA: ASCD.
- Wenger, E., McDermott, R. A., & Snyder, W. (2002). *Cultivating communities of practice: a guide to managing knowledge*. Boston, MA: Harvard Business School Press.